

IETS OVER HET STICHTEN VAN EEN MIERENKOLONIE ENZ. 25

heen en weer en versleepten de larven en poppen van de eene kamer in de andere. En zie, den 12en Juni trok de Zwarte Lasius Koningin met vijf roode jonge arbeidsters uit het nest en vestigde zich in het bijnest. Daar zij natuurlijk geen broed hadden, gaf ik hun wat Lasius broed, dat zij gretig aannamen. Alles verliep nu rustig tot 2 Juli, toen ik bemerkte, dat de Lasius koningin zelf eieren legde en de arbeidsters het zwarte (gegeven) broed naar de roode mieren droegen. Nu had ik dus 2 kolonies: één met een roode Koningin met zwarte en roode arbeidsters en één met een zwarte Koningin met roode arbeidsters met zwart broed. De Lasius Koningin moest dus toch bevrucht zijn, terwijl zij nooit gelegenheid gehad had, om op de bruiloftsvlucht te gaan. Zij moest dus in het nest bevrucht zijn, wat, (voor zoover mij bekend) nog nooit werd waargenomen. Ook verloor de koningin nu haar vleugels, die zij zelf zonder moeite aftrok. Verder bleven de koloniën rustig en tegen September trokken zij weer bij elkaar. Zoo ging ik dus met 2 gemengde koloniën den winter in. Nogmaals kregen ze er broed bij n.l. wat larven van de gele weidemier. Begin Januari ontwaakte de kolonie weer, wat met iets zeer merkwaardigs gepaard ging. Op 4 Januari kwamen de eerste mieren voor den dag. Om hun komst wat te bespoedigen, verwarmde ik het vertrek, waarin ze staan. En weldra verschenen ook de Koninginnen. Zij betrokken elk een afzonderlijk gedeelte van het nest. Doch nu was de kolonie niet langer meer gemengd, maar streng gescheiden in zwarte en rooden. Dit was zeer merkwaardig, want het is toch niet aan te nemen, dat mieren zoo'n duidelijk gezichtsvermogen voor kleur bezitten. Doch hoe het zij, de roode Koningin werd belikt door roode arbeidsters, de zwarte door zwarte arbeidsters. Alleen waren er overwinterde larven, maar geen poppen. Het is nu de vraag, of uit deze larven in de beide koloniën zwarte of roode werksters zullen komen en hoe de verpleegsters zich tegenover hen zullen gedragen. De gele weidemieren waren echter spoorloos verdwenen. Eerst na 8 dagen werd ik hen gewaar . . . in het voornest. Hier hadden zij wat larven verzameld en belikten deze ijverig. Ook zij hebben zich dus gescheiden, hoewel er onder hen wel een enkele roode boschmier, die nog niet op kleur is, schuilt. Eerst was ik besloten hen maar weg te doen, daar het voornest voor waarnemingen totaal ongeschikt is. Maar de weidemieren hebben echter nu zooveel gangen langs het glas gemaakt, dat ik ze even goed kan zien, als wanneer ze in het hoofdnest zaten.

Hiermede ben ik aan het eind van mijne waarnemingen gekomen en ik hoop later eens mede te kunnen deelen, wat ik in 1921 meegemaakt heb. Voor hen die graag willen weten hoe een kunstnest aan te leggen, kan ik het boekje door H. Schmitz: „De Nederlandsche Mieren en haar gasten” warm aanbevelen.

W. K. HIRSCHFELD,
leerling aan de ze H.B.S. met 5-j.c.,
Haarlem.

EEN PAAR PROEVEN MET MEEZEN.

DE April-aflevering van den vier-en-twintigsten jaargang van „De Levende Natuur” bevatte een artikel over de resultaten der nestkastproeven te Schellinkhout in 1919. De proeven werden in het afgelopen jaar voortgezet, terwijl men in 1920 ook in het naburige Wijdenes den vogelstand in cultuur trachtte te brengen en ik daar eveneens een honderdtal kastjes onder mijn berusting kreeg. De uitkomsten van beide dorpen, die overigens zeer belangwekkend zijn, meen ik hier te moeten verzwijgen, om me te beperken tot het weergeven van een paar proeven met meezen, waartoe me de nestkastcontrole in de gelegenheid stelde.

Eerst dan eens iets over pleegouders en pleegkinderen.

Op den laatsten dag van de Meimaand verraste — of misschien nog beter, verschrikte — een buurmeisje me met een viertal jonge Koolmeezen. De jonge vogels hadden een plaatsje gevonden in haar wollen muts en zoo bracht het kind ze bij mij; wetende, dat ik me voor die dingen interesseerde en meenende, dat ik me met zulk een geschenk wel vereerd zou gevoelen. Broerlief — een jongen van een jaar of twaalf — had ze op zijn schooltocht in een naburig dorp gevangen en gezegd, dat ze in een boompje waren gezeten, terwijl ook het nest daar was gebouwd. Deze laatste verklaring heb ik nogal sceptisch ontvangen, want het is me nog nooit overkomen een Koolmees of ook maar een andere mees broedende te zien in een vrijen nestvorm. Toevallige omstandigheden hebben hier wel een rol gespeeld.

Hoe het ook zij; de jongen had de helft van zijn vangst — er waren er tien — reeds aan vrienden en belangstellenden cadeau gedaan. Hij zal in dit opzicht misschien hebben gedacht, dat het zaliger is te geven dan te ontvangen, want de diverse bezitters zullen wel niet veel plezier van hun geschenk hebben genoten. Eén van het overblijvende vijftal stierf er tijdens den overtocht en zodoende belandden er vier van die kale, angstig piepende diertjes in de muts zijner zuster bij mij.

Het vaststellen der identiteit viel niet moeilijk; de zwarte petjes verraadden me de Koolmeezen. Verder waren slechts de pennen in staart en vleugels een weinig ontwikkeld; het overige veerenkleed ontbrak nog. Het vliegen was dus onmogelijk en hoe ze nochtans het ouderlijk nest hadden verlaten weet ik niet. Het zal wel buiten hun schuld gebeurd zijn. Maar wat moest ik nu met die jongen beginnen?

Zelf opkweken, neen, dat was te gek!

Plots kwam ik op de gedachte ze bij een paar pleegouders te brengen en hen de zorgen voor dit viertal toe te vertrouwen. Er was n.l. nog een paartje Koolmeezen, dat heel laat begon te broeden en slechts acht jongen had te voeden, die bij de bewuste vier in grootte nog iets ten achter stonden. Ik heb m'n geschenk op mijn beurt aan dat Koolmeezenpaartje cadeau gedaan en het gezin met vier kinderen vermeerderd. 't Spreekt vanzelf, dat mijn doen en laten van de zijde der ouders wel met protest werd gevolgd, en mijn nieuwsgierigheid naar den afloop van deze inkwartiering werd in hooge mate opgewekt. Hoe zou dat gaan?

Den volgenden dag waren alle jongen reeds broederlijk of zusterlijk dooreen gezeten en ik telde twaalf kopjes, waarin de pleegkinderen duidelijk waren te onderscheiden. Den tweeden Juni lag er een doode vogel in het nest, die tot de echte kinderen behoorde. Misschien was hij wel gestorven ten gevolge van overbevolking en is natuurlijk verwijderd.

Verder ging alles prachtig. De pleegkinderen werden blijkbaar met evenveel zorg en liefde door de oude vogels grootgebracht, als dat met hun eigen kroost het geval was en het verschil in ontwikkeling viel allengs minder op. Zouden de beide ouders de vermeerdering van hun gezin ook bemerkt hebben?

Den datum van uitvliegen heb ik niet kunnen bepalen, want ik moest op reis en bij mijn terugkeer waren de vogels in letterlijken zin gevlogen

Lezer, wanneer U soms voor een soortgelijk geval mocht komen te staan, probeer dan eens iets dergelijks, indien U daarvoor in de gelegenheid is.

Op een ander gebied brengt ons het volgend experiment.

Zooals reeds gezegd inspecteerde ik ook in een naburig dorp een aantal kastjes. Tot mijn verwondering waren het daar alleen Pimpelmeezen, die hun intrek namen in de aangeboden woningen. Van Koolmeezen geen spoor; ze werden noch gezien noch gehoord. Dit was wel wat zonderling, want in Schellinkhout waren de Koolmeezen wel flink vertegenwoordigd en maakten daar in 1920 twintig broedsels. Het scheen me toe, dat in Wijdenes de Koolmeezen door de opruiming van geschikte broedholen langzamerhand waren verdreven, terwijl de Pimpelmees tegen deze omstandigheid beter weerstand had geboden. Dus leek het me zeer goed mogelijk, dat de Koolmeezen zich daar wel weer thuis zouden gevoelen,

EEN PAAR PROEVEN MET MEEZEN.

27

wanneer ze slechts in die omgeving werden geplaatst, waaruit hun soortgenooten vermoedelijk waren verdreven. Dit te probeeren gaf me aanleiding tot de volgende handelwijze:

In Schellinkhout nam ik van een paar tweede broedsels van Koolmeezen twee en drie eieren weg en deed ze verhuizen naar Wijdenes, waar ze werden toevertrouwd aan de hoede van een tweetal Pimpelpaartjes, dat hun tweede broedsel in het nest had. 't Spreekt vanzelf, dat met tweede broedsels gewerkt moest worden, daar het eerste me de ontdekking van afwezigheid der Koolmeezen had gegeven. Natuurlijk werden bij deze proefneming voor de Koolmeezen-eieren een gelijk aantal eieren dier Pimpelmeezen weggenomen.

Nu, daar lagen dan de eieren van onzen vriend Koolmees netjes vereend met die van de kleine Pimpel. Ze waren wat grooter en aan de stompe pool ook donkerder en sterker gespikkeld. Zou het lukken? Zou Moeder Natuur niet in opstand komen tegen deze inbreuk op haar rechten?

Menigmaal ben ik me van den stand van zaken op de hoogte gaan stellen. Maar het ging uitstekend. De eene vogel ging broeden op tien eieren en de ander later op zeven. En de kale jongen, die na dertien dagen verschenen, ontpopten zich weldra in het eene broedsel als twee Koolmeezen en zeven Pimpelmeezen, terwijl het andere nest bevolkt werd door vier Pimpels en drie Koolmeezen.

Ik veronderstel, dat de ouders de ontwikkeling van hun jongen wel met eenige verwondering hebben aangekeken. Maar ze hebben zich zeker in het geval geschikt, want beide broedsels groeiden voorspoedig op.

Het was werkelijk een aardig gezicht de jongen tegen het uitvliegen te zien. Pimpelmeezen en Koolmeezen zaten broederlijk dooreen; de blauwe kopjes van de eersten staken wonderlijk af tegen de glimmend-zwarte petjes van de laatsten. De proef slaagde uitmuntend!

Of nu ten gevolge van mijn poging de Koolmeezen zich in Wijdenes zullen vestigen? De kansen zijn daarvoor wel heel gering. Om tot dit doel te geraken zou hetzelfde het volgend jaar met wat meer eieren herhaald moeten worden. Van verreweg de meeste jonge vogels toch zien we niets terug en buitendien waren de proefbroedsels daarvoor te ver van elkander gelegen. Maar toch verwacht ik het volgend jaar er wel Koolmeezen. Ik trof daar n.l. later toch nog een broedsel van deze vogels aan, dat reeds uitgevlogen was en omzwervingen in den omtrek maakte. De practische kant van de zaak om tot vestiging van Koolmeezen te geraken — waarom het mij toch in hoofdzaak te doen was — gaat dus goeddeels verloren; niettemin blijft de proef toch wel vermeldenswaard.

Schellinkhout.

C. GROOT.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Zeldzame inktvisch. — Het vorige jaar vond ik te Scheveningen 3 stukken van sepia's. Nadat ik ze kort geleden naar Artis had opgestuurd om ze te laten determineeren, vernam ik dat het *Sepia orbignyana* Fér. was. De heer Schierbeek, mijn leeraar, vertelde mij, dat ik dit maar aan U moest melden, omdat het dier een zeldzaamheid is.

Scheveningen, 20 Jan. '21.

TH. J. BROUWER.

Palaeontologie. — De volgende palaeontologische werken zijn bij mij ten allen tijde voor iedereen beschikbaar.

KARL ZITTEL, Handbuch der Palaeontologie Ie Abt. III (Pisces, Amphibia, Reptilia, Aves) 1887—1890.

KARL ZITTEL, Grundzüge der Palaeontologie, IIe Abt., Vertebrata 1911.

OTHENIO ABEL, Grundzüge der Palaeobiologie 1912.

idem Die vorzeitlichen Säugetiere 1914.

idem Die Stämme der Wirbeltiere 1919.